

אברהם אלברטו צרפתי

כתב: משה צרפתי

הקדמה

לפני שנה פנתה אליי נכדתי ושאלה אם אפשר לקיים מפגש זיכרון בסלון כדי לספר את סיפור ההישרדות של סבא אלברטו בשואה. הבקשה שלה שמחה וריגשה אותי מאוד, אך הבנתי שחסר לנו הרבה מאוד מידע על אבי. אבא לא דיבר על השואה ואנחנו לא שאלנו. בעקבות הבקשה שלה התעורר בנו רצון עז לדעת יותר על חייו של אבינו, ואני, משה צרפתי, הבכור בילדיו, ושני אחי הקטנים ממני - רפאל ולאה - יצאנו למסע של חקר חייו. הגענו לסלוניקי, הסתובבנו ברחובות העיר, נפגשנו עם אליקי מהקהילה היהודית, שאלנו שאלות, הוצאנו מסמכים מבית העיריה וגם נסענו לאחר מכן ליד ושם, ואף ביקרנו במחנות ההשמדה בפולין. בעקבות זאת נארג סיפור חייו של אבי מול עינינו, וגם אחיו ודודינו, שנראו רחוקים, הפכו לממשיים פתאום.

השנים שלפני המלחמה

אבינו נולד בשנת 1912 בסלוניקי. בגיל 3 התייתם מאמו ונותר עם אביו ואחותו שרה שהיתה גדולה ממנו ב-3 שנים. אביו, אשר הרגיש את צורך ילדיו באם, נישא מחדש ונולדו לו ולאשתו חמישה ילדים שהיו אחים חצי חורגים לאבינו. לגדולה קראו סניורה על שם אמו שנפטרה ואחריה נולדו ג'אנה, מנחם, דוד ואסתר. בשנת 1917, כאשר אבינו היה בן 6, פרצה השריפה הגדולה בעיר סלוניקי. הם נותרו חסרי כל, כמו שאר היוונים בסלוניקי, ונאלצו לצאת מתוך החומות ולחפש מקום מגורים. אבינו ומשפחתו עברו לגור בכפר מרוחק, כ-20 קילומטר מסלוניקי, ששמו נקרא באותה תקופה זובטי. בשנת 1926, כאשר נפטר אביו והוא רק בן 15, הוא, אמו החורגת וכל אחיו חזרו לסלוניקי והתגוררו בשכונה 151. שכונה 151 נבנתה עבור יהודים שנותרו חסרי כל בשריפה. בשנים הבאות נאלץ אבינו, שהיה הבכור

מבין הבנים, להפסיק ללמוד ולעזור בפרנסת המשפחה. הוא עבד בכל עבודה אפשרית ומאחר והיו לו ידיים טובות, הצליח לסייע בפרנסת המשפחה. בשנת 1930, כשהיה בן 18, נאלץ להתגייס לצבא ולשרת במשך שנה כעובד מפעל. כאשר השתחרר פתח אולם חתונות. בשנת 1933 הוא נישא לבחירת ליבו אלאונרה ונולדו להם ארבעה ילדים: סניורה, שנקראה על שם אמו, משה, מתילדה מזל טוב והקטנה ביותר סוזאנה. כשמונה שנים הם חיו בשלווה ובאהבה גדולה.

הפרידה

באפריל 1941 הגרמנים כבשו את סלוניקי ומצב היהודים החל להידרדר במהירות. ב-11/7/1942, "השבת השחורה", רכזו הגרמנים כ-9000 גברים יהודים, ביניהם גם אבינו, בכיכר החירות בסלוניקי, והעבירו אותם התעלות ממושכת. ב-1943 כאשר רוכזו כל יהודי סלוניקי בגטו הברון הירש, שהיה סמוך לתחנת הרכבת, במטרה להקל על הגרמנים להעבירם למחנות ההשמדה, הועבר לשם גם אבינו עם כל בני משפחתו ושהה שם עשרה ימים. באותם ימים הגרמנים האיצו בהם לקנות כרטיסים לרכבת תוך הבטחה שהם נוסעים לפולין ושם תהיה להם עבודה שרווח בצידה. אבינו האמין להם. בתשעה באפריל 1943 הוא הועלה לרכבת משא עם כל משפחתו. זה היה משלוח מספר 11. הוא הגיע לאושוויץ ב-16 באפריל, לאחר שבעה ימים בחנק מוחלט, עם אשתו וילדיו ועם חמותו. הם הורדו מהרכבת והופרדו. אבי נותר בחיים, כי מבחינת הגרמנים הוא היה כוח עבודה, אך חמותו, אשתו וילדיו נלקחו למשרפות. את בתו הקטנה בת ה-3 שהיתה על ידיו הוציאו ממנו בכוח. הוא נותר לבדו.

השהות באושוויץ

עם הגעתם למחנה הורו להם להוריד את הבגדים, הכניסו אותם למקלחת והלבישו אותם בבגדי אסירים. קעקעו לאבינו על היד את המספר 117425. את המספר הזה הוא נשא על ידו כל חייו.

לאחר מספר ימים הוא הועבר עם יוונים רבים נוספים לעבודות כפיה במחנה בונה.

מהר מאוד הבין שכדי לשרוד הוא חייב לעבוד ושעליו להיות חיוני לגרמנים. הוא לא סלד מכל עבודה. הכלל מבחינתו היה: עובדים - חיים, לא עובדים - נשרפים. הוא גם ניקה את הצריף באופן

יומיומי לאחר שעות העבודה, למרות שהיה באפיסת כוחות.

אחד הזכרונות הקשים מן המחנה עליו היה מרבה לספר הוא 25 המכות שקיבל על הישבן והגב בשל גניבת אוכל עבור נער הונגרי. מכות אלו היו חרוטות על בשרו. לדבריו, הן הפכו אותו לשבר כלי וגרמו לנכותו הן הנפשית והן הפיזית. במהלך שהותו באושוויץ ביקר 3 פעמים בבית החולים בונה מנובין. אחד מהמקרים היה כאשר נפל מגובה רב במהלך העבודה. למרות פציעותיו הרבות הוא הצליח לשרוד במחנה ולא הוצא להורג. יש האומרים שהדבר התאפשר בשל העובדה שאחד הגרמנים חיבב אותו מאוד ודאג להצילו.

אחד הזכרונות שאבא דבר עליו, ואף הופיע בציוריו, היה עמוד התלייה שהיה בכניסה למחנה שמטרתו היתה להפחיד ולהרתיע. בעדות שנתן לשמואל רפאל עבור ספרו "בנתיבי השאול" הוא מספר שידע ששורפים יהודים אך לא ראה זאת במו עינו. בליבו היתה תקווה שיפגש עם משפחתו. היה לו חשוב לחיות רק בשל תקווה זו.

השחרור מאושוויץ

בשלבם האחרונים של המלחמה, כאשר הצבא האדום התקדם לעבר פולין, הגרמנים החלו להעביר אסירים ממחנות השמדה במזרח אל מחנות בתוך גרמניה. תחילה הועבר למחנה

גלייזיץ בפולין, שם הוחזק מספר ימים, לאחר מכן למחנה דורה בפולין למשך שלושה חודשים, ובאפריל 1945 הגיע למחנה ברגן-בלזן בגרמניה. הוא תיאר את המסע כתהליך ארוך של נדודים וסבל.

כששוחרר הוא נדד דרך מחנות עקורים בגרמניה ובבלגיה, עד שלבסוף הגיע ליוון בסוף 1945, כדי לנסות למצוא מכרים מלפני המלחמה. הוא לא מצא בסלוניקי זכר לבית, למשפחה ולכל תקופת הילדות והנעורים.

התקופה שאחרי המלחמה

בסלוניקי חזר לעבוד לפרק זמן קצר כעוזר טבח, ובהמשך החליט לעלות לארץ. הוא עלה על ספינת המעפילים הנרייטה סולד. הספינה, שיצאה ביולי 1946, היתה הרביעית והאחרונה שיצאה מיוון אל עבר ארץ ישראל. הספינה נעצרה על ידי השלטונות הבריטיים בקיסריה, הובלה לחיפה, ואחרי קרב עם הבריטים גורשה לקפריסין. אבא הגיע בסופו של דבר לישראל ב-1947.

בארץ הכיר את רבקה לבית לחנה. ב-1949 הם התחתנו והקימו משפחה. נולדו להם 3 ילדים - משה 1950, רפאל 1952 ולאה 1955. עם הניסיון שצבר אחרי המלחמה בעבודה במסעדות ביוון ובהמשך גם בארץ, אבי פתח מסעדת פועלים בתל אביב.

המשפט שתמיד חזר עליו היה: "לסלוח ולא לשכוח". אבא לא דיבר הרבה על מאורעות השואה, היה לו קשה לספר על מה שחווה. הוא מצא שיטה מיוחדת כדי לעבד ולפרוק את העומס הקשור בחוויות השואה - בעזרת ציור. מאז ילדותו אהב לצייר, וחבריו קראו לו "אלברטו הצייר". בדירה שלנו בתל אביב החזיק חדר מלא בציורי שמן שכולם מתארים את חוויותיו ותחושותיו מהשואה. דרך הציורים רצה לספר לכולם את הזוועות שחוו.

ציוריו הונצחו גם בספרו של פרופ' איזק ז'אק לוי:
The Sepharadim in the Holocaust - A
.forgotten People

ארגון ניצולי מחנות ההשמדה

אבינו, אלברטו צרפתי, היה אחד ממייסדי ומקימי ארגון ניצולי מחנות ההשמדה יוצאי יוון בישראל. הוא ועוד ארבעה חברים סלוניקאים שמו להם למטרה להקים את הארגון על מנת להנציח את השואה של יהודי יוון, ובעיקר יהודי סלוניקי. המטרה היתה מבחינת אבי לעזור לכל מי שצריך הן באיתור משפחות, במיצוי זכויות וכן בהנצחת השואה למען לא יישכחו יהודי יוון וההיסטוריה המפוארת שלהם. ביתנו היה תמיד מלא ביוונים שבאו לשאול בעצתו של אבי, והוא תמיד קיבל כל אחד באהבה ועם רצון גדול לעזור.

